

KOOPERATSION QARORLAR TUSHUNCHASI VA AFZALLIKLARI

Salomova Gulnoza

Oliy ta'limni rivojlantirish tadqiqotlar markazi tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15000080>

Annotatsiya. Bugungi kunda korxona boshqaruvini samarali yo'lga qo'yishda va koollektivda do'stona muhitni yaratishda kooperatsion qarorlar juda muhim. Bundan tashqari vazifalar samarali va natijador bo'lishi uchun har bir korxona rahbari kooperatsion qarorlar qabul qilishni yo'lga qo'ya olsa shundagina bizning yurtimizdagi barcha sohada ko'zlagan maqsadlarimizga erisha olishimiz mumkin.

Abstract: Today, cooperative decisions are very important in effective management of the enterprise and in creating a friendly atmosphere in the collective. In addition, we can achieve our goals in all areas of our country only if the head of each enterprise can make cooperative decisions in order to make the tasks effective and efficient.

Kalit so'zlar: kooperatsion qarorlar, yagona qaror, ko'plab qarorlar, ochiq hamkorlik, maxfiy hamkorlik, mutual foyda, kollektiv, bilim, tajriba, innovatsiya, yangi g'oyalar, ishonch.

Key words: cooperative decisions, single decision, many decisions, open cooperation, secret cooperation, mutual benefit, collective, knowledge, experience, innovation, new ideas, trust.

Kooperatsion qarorlar — bu ko'plab shaxslar yoki tashkilotlar o'rtasida qarorlar qabul qilishda qanday usul va tizimlar qo'llanilishini tasniflashga mo'ljallangan tushuncha. Kooperatsion qarorlar qabul qilishda qatnashayotgan tomonlar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik va resurslarni samarali taqsimlash muhim ahamiyatga ega. Kooperatsion qarorlar qabul qilishda korxonaning barcha azolari qatnashadi. Masalan: korxona rahbari, rahbar yordomchilari, korxona bo'linmalaridan vakillar (vakillarni bo'linmadagi a'zolar o'zlari tanlashadi).

Kooperatsion qarorlar tasnifi bir necha asosiy kategoriya bo'yicha amalga oshirilishi mumkin:

1. Yagona qaror – Bitta tomon qaror qabul qiladi va boshqa tomonlar bu qarorga muvofiqlik bildiradi. Bu holatda kooperatsiya minimal darajada bo'ladi.
2. Ko'plab qarorlar – Bir nechta tomonlar o'zaro kelishilgan qarorlar qabul qiladi. Har bir tomonning takliflari va qarorlari bir-biriga ta'sir qiladi.
3. Ochiq hamkorlik – Har bir tomon o'z pozitsiyasini ochiq tarzda ifodalaydi va boshqa tomonlarning qarorlari bilan muvofiqlashtiradi.
4. Maxfiy hamkorlik – Qarorlar qabul qilish jarayonida tomonlar o'z pozitsiyalarini maxfiy saqlaydi, bu ko'pincha bozor strategiyalari yoki muzokaralarda qo'llaniladi.
5. Mutual foyda – Har bir tomon o'z manfaatlarini maksimal darajada himoya qilishga harakat qiladi, lekin bu jarayon hamkorlik orqali muvozanatga keladi.

Bu tasniflar har xil kooperatsion qarorlar jarayonlari va sharoitlariga qarab kengaytirilishi yoki noziklashtirilishi mumkin. Ularning hammasi qaror qabul qilishda qatnashayotgan tomonlarning o'zaro ta'siri, resurslarning taqsimlanishi va umumiy maqsadga erishish uchun qo'llaniladigan strategiyalarni aks ettiradi.

Kooperatsion qarorlar qabul qilishning bir nechta afzalliklari mavjud. Ular quyidagilardan iborat:

1. Kollektiv bilim va tajriba: Kooperatsion qarorlar qabul qilishda turli tomonlar o'z tajribasi va bilimlarini birlashtiradi. Bu, qarorlarni aniqroq va yaxshiroq asoslangan qilish imkonini beradi, chunki har bir tomon o'z sohasidagi mutaxassislikni qo'shadi.

2. Resurslarning samarali taqsimlanishi: Kooperatsion qarorlar bir nechta tomonning resurslarini samarali ravishda birlashtirish va taqsimlashga yordam beradi. Bu, tashkilotlar yoki shaxslar o'rtasidagi kuchli hamkorlikni yaratadi va umumiy maqsadlarga erishish imkoniyatini oshiradi.

3. Innovatsiya va yangi g'oyalar: Bir nechta tomonlar o'rtasida fikr almashinuvi yangi, ijodiy yechimlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Kooperatsiya yangi g'oyalar va innovatsion yechimlarni yaratish uchun samarali muhit yaratadi.

4. Qarorlarning sifatini oshirish: Kooperatsion qarorlar qabul qilishda turli nuqtai nazar va qarashlar hisobga olinadi, bu esa qarorlarning yanada to'liq va adolatli bo'lishiga yordam beradi.

5. Risklarni taqsimlash: Kooperatsion qarorlar qabul qilishda har bir tomon o'zining mas'uliyatini va resurslarini taqsimlash orqali risklarni kamaytirishi mumkin. Agar bir tomonning qarori xato bo'lsa, bu xato boshqa tomonlar tomonidan to'g'irlashga yordam beradi.

6. Boshqaruvni yaxshilash: Kooperatsiya va muvofiqlik qaror qabul qilish jarayonlarini boshqarishni osonlashtiradi. Bu, odatda, qarorlarni qabul qilishda adolatli va samarali tizimni yaratadi.

7. Ishonch va hamkorlikni rivojlantirish: Kooperatsion qarorlar qabul qilishda tomonlar bir-biriga ishonch hosil qilishadi, bu esa uzoq muddatli hamkorlik va yaxshi munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

8. Muammolarni tez hal qilish: Kooperatsion qarorlar ko'plab tomonlar tomonidan ishlab chiqilgani uchun, muammolarni tezroq va samarali hal qilish imkoniyatini yaratadi. Bir tomonning tajribasi yoki resurslari etarli bo'lmasligi mumkin, ammo kooperatsiya orqali bu muammo bartaraf etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. INFORMS-GDN va EWG-DSS qo'shma xalqaro konferentsiyasi, 2014 yil 10 iyun - 2014 yil 13 iyun (Tuluza, Frantsiya). Sibertin-Blanc, Christophe and Zaraté, Pascalelarning "Qarorlar qabul qilish: jamoaviy imtiyozlarni yig'ishga asoslangan metodologiya".
2. "Fanlararo tadqiqotlar akademik jurnali" 2025 yil yanvar. Amir Abdulloh Husayn, Vail Jalol Hasan, Husayn Abdul Karim Qozim, Abbos Muhammad Husayn "Oliy ma'lumot almashish va qarorlar qabul qilish samaradorligi" mavzusidagi maqolasi